

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 144 (9827) | 1975 чылдың июнь 21, суббота

1925 чылда үндүзүлгөсү
Өртүзү 2 көп.

Партийжи сөстүң күжү-биле

Ажылчы чоннарның политиктиг болгаш күш-ажылчы идеяларын белдирип, оларга идеялар салдар чедиринге лекция пропагандазы улуг рольду ойноп турар. «Билиг» нитилелиниң республика, район организациялары нитизи-биле багай эвес ажылдап, лекция пропагандазының политиктиг, партийжи угулашыкчыны болгаш дээштин дыка бедиткен. Республикада шупту дөрт мун ажык лекторлар нитилел-политиктиг, эртем-техниктиг, экономиктиг, эрге-хоойлу болгаш өске-даа билиглерни чой ортузунга доктаамал пропагандалап турар.

«Билиг» нитилелиниң республика организациязынын эртен чылын болган пленумунга лекция пропагандазынын дээштин бедидер дугайында айтырыгны чугаалашкаш, ол талазы-биле тодаргай хемчеглерни ажылдап кылган. Оон түнелинде «Билиг» нитилелини күш-ажылчы коллективтерде эге организацияларынын ажылы элээн идеяларын белдирген.

«Тыва лаг-дүгү» комбинатта «Билиг» нитилелиниң эге организациязы (даргазы М. Бабичев) лекция пропагандазын бүүдүрүлгениң социал хөгжүлдениң план-биле сыйрып холбап турар. Ук организация эртем-техниктиг билиглерге, мурнакчы аргадуржулганы непередиривче, күш-ажылдын сагылга-чурумун быжыглаарынче кол кичээниги салып келген. Бо талазында дыка хей лекциялар, беседалар чоруттуган. Ол чорук бүүдүрүлгениң бүүдүрүлгени көргүзүлгени сан-даа, шынар-даа талазы-биле экижидеринге эки салдарын чедирген.

Семинарларын, тематиктиг кезээлерин, күш-ажылдык хоочуннары-биле анык ажылчыларнын ужуражышкынын организациястап келген. Лекторлардан Г. Мананков, М. Арбанов, Ф. Галин, Л. Чернов болгаш өскелер-даа дынакчыларнын хүндүткелни чедип алган. Оларнын лекцияларынын темалары бүүдүрүлгениң ажыл-амырлары-биле холбаалыг: «Экономиктиг реформаның комбинатта түнелдери», «Нитилел бүүдүрүлгениң интенсификацияларын оруктары», «Күш-ажылдын бүүдүрүлгениң бедидерин дүргөдери» болгаш өске-даа.

Улуг-Хем районун «Күш-ажылдын хостуу» совхозунда «Билиг» нитилелиниң эге организациязы (даргазы В. Лобаченко) лекция пропагандазын база күштөлдүргөн. Эге организация ажыл-ишчилерин кыргын саналдарын, дилеглерин өренип көрүп тургаш, лекцияларын тематиканы планнап ап турар. Дынакчыларнын боттарынын чагыны өзүгээр номчана лекция оларга солун-даа, дээштинге даа болур дээштин эге организация херек кырынга бүүрүп көргөн.

«Билиг» нитилелиниң чамдык район, хоорай болгаш эге организацияларнын ажырынын кошкандан лекция пропагандазында четтестер ам-даа хей болуп арттышаан. Херек кырында номчана лекцияларнын саны хей, а кол-ла чүве—лекциянын шынары, оон дээштин үениң негелдезинге четпейн турар.

«Билиг» нитилелиниң Барыш-Хемчик, Чөөн-Хемчик, Бин-Хем, Тес-Хем район организациялары лекцияларын утка-шынары, идея-теоретиктиг деңгээлде, тематиктиг угулашыкчыны, амырдыр-биле холбаала, секциялар-биле ажыл дээштин айтырыгларже кичээнгей салбайн, бо дугайын тодаргай чугаалашкан. Ол черлерин партия райкомнарына пропаганда болгаш агитация килдистер лекция пропагандазынын политиктиг, партийжи угулашыкчыны, тематиканың четтестер анализтеп келген.

«Билиг» нитилелиниң Мөңгүн-Тайга, Тожу, Бай-Тайга район организациялары ажыл-агыйларда эге организацияларнын ажылына дузалар, аргадуржулга солштурар талазы-биле кошкак ажылдап турар. Лекторлар семинарларын ында-хаа эрттирип турар. Эртем-техника, экономика, коммунисттик ажы-чан, хоойлу-дүрүм темаларына лекциялар эвээн номчуттунуп келген.

Лекция пропагандазынын утка-шынарын, амырдыр-биле ою холбаанын болгаш дээштин бедидерин улум экижидер лектор кадрлардан, оларны чугаалашкы арга-мергежилден кол хамдаржыр. Бо дугайын «Белоруссияның партия организациязында идеология кадрларын шилири болгаш кичизидер талазы-биле ажыл дугайында» СЭКП ТК-ниң доктаалында онзалан айткан. Бичангаш лекторларнын чугаалашкы мергежилдин бедидин, олардан негелдени күштөлдүрүшкөн, чер-черге лекция пропагандазын калбартип чорудары — «Билиг» нитилелин организацияларнын чугула сорулгазы ол.

Лекция пропагандазынче улус ажыл-агыйнын яны-бүрү адырларын, улус өөредилгениниң, культуранын тускай эртемниглерин хөй-биле хазра тудары чугула. Шех, бригада, ферма, турлаг, салбыр бүүрүлгени лекторун чалбыныгты сөзү чангыланган, чедер-четтестерин илереткен, бүүдүрүлгө айтырыгларын шиттирээриниң аргаларын айткан турар ужурулуг. Тоску беш чылдын доозукчу чылынын планын оонадаларын болгаш социалисттик хүдээлгелерин коллектив бүүрү, ажыл-ишчи бүгүдүзү чедириниң күүсеткен, партиянын XXV съездинин бүгү талазы-биле төлөптүг уткаан турар дээш «Билиг» нитилелдери мобилизациякчы, организациякчы рольду ойнар.

1975: БЕШ ЧЫЛДЫҢ ДООЗУКЧУ ЧЫЛЫ

Кызылдың чаа тудууларын дөрткү микрорайонунда ам-даа тудуп турар элээн хей тудуу объекттери бар. Ында тудуу участогунун тудууларынын бирээзи — бо чурукта Зина Байлакова Мөңгүш микрорайонунда тудууларын баштады. Тоску беш чыл планын күүседиринге шалыпчы үлүүн кирип турар. Анык тудуугу элээн каш мергежилдин чедип алган. Даш тудуугун ханаларын салырынга бедик мергежилди. Оон ыңай тудуу нылырныга херегээр хоюду белегизиринге база өренип алган.

Зина Мөңгүш тудуулар кырында чүктөр дажыглар бедик иранны-даа башкарып билер. Ол иран башкарат талазы-биле ийги разрадыг. Оон бригаданында мастер Танов Шара-Хөв бо анык ажылчыны холушкан мергежилди кичивис деп мактап турду. Бригадада аныктар тудуугу эки-биле чарыш салып ажылдашышаан, оон дуркулганын өренип ап турар бис деп чугаалашып, ол ыңай аңгы-аңгы мергежилдерин болурун күзеп турар. Мөңгүш туубулар кырынга хоюду мастерин-биле нуда каап, тудуу салып турда көргө, шынар-ла шалыккыны-даа ээжип.

О. ОХЕМЧИТИН ФОТОЗУ.

ЧУГААЛАШКАН АЙТЫРЫ—ЧАЙЛАГЛАШКЫН

Чоокта чаа СЭКП Барыш-Хемчик райкомунун бюрозунун болгаш райкомунун каттышкан хуралыга чамдык мал семиртигенин дугайында айтырыгны чугаалашкып көргөн. Чайлаглаашкында белектег талазы-биле совхозтарын директорларынын информацияларын дынашаан.

Районун ажыл-агыйлары малдын чайгы семиртигенинче бо чылын улуг кичээниги салып, чайлаглаашкынын планын ажылдап кылгылаан. Мал бажы өскө болганда, мурнузда ажылдагып турган чайлагалары бо чылын ажылаарын көргөн. Тус-тус малчыларын аңаа быжыглап хувааткан. Ам ажыл-агыйларын удурутчулары малдын чайгы олардын бүүрү-биле кешип көрүп, ында олт-сигенин байдалын тодараткан.

Районун ажыл-агыйларын малды колдуунда Час-Адыр, Ак, Алыгаты башкарып чайлап турган болза, ам орук чок Берт-Ой, Актын Оргалар доо ышкаш черлериниң орун аптап, ынаар малчыларын чайлагладырып көргөн.

Бо хүндерде «Хемчик», «Шекпээр» совхозтарын бо мал Кара-Дыт, Тевел-Улук, Кара-Суг доо ышкаш чайлагалар уруп эгелден. Чайлагаларже үер 6 мун ажык бо малдын чугулазы доозулан.

Одарлар чедирше-биле «Бардык», «Шекпээр» совхозтар 7 мун ажык күрүлгө садар холларын үзүп, Улуг-Хем районун девискөригеп барып семиртир-биле бо хүндерде ынаар чүдүрүп чорудуп турар. Оон кыргылаанын аңаа организацияларын дынашаан.

Чайгы үеде малчылар ортузунга чорудар культура-массалык ажылдарын планын база ажылдап кылгылаан. Эң ылангыч Час-Адырда кызыл-бууунуң, даректу, мал тарымыр пункттарын тударып ажыл-агый-

лар баш удуз көргөн.

Чайлаглаашкынын байдалы «Дон-Терезин» совхозта арай четтес. Боттарында бар 10 мун ажык малды Ак, Алашка чайлакташ, август айда Саян ажык сүрүп чорударын планын турар. Малдын чедип, хараар чоруну болдуруу-биле барза эки семиртигеп алары-биле холбуу дары кыргаш, ону сүрүп чорудары чугула.

Ол ышкаш «Шекпээр», «Бардык» совхозтарын сүт-баран фермалары чыл бүрүдө Эдегейге, Биакитиг-Хал чамыга чайлап турары-биле сүт саалазы доудевейн, шектер эки семиртигеп алабын турар. Эң ылангыч бо каан чылын база-ла ол черлерге чайлаарын планын турар. Кыш, чай чок мал турар ол шынаа олунга мал эки семиртигеп алабыз чугулажык. Бо чылын нити районун девискөригеп чазы чагайып, дөң хүннер болуу-биле олт-сигенин үнгени кызын. Ычанган саар инектерин турар чери дары таарыштырып, эки өстүг черлерге оода бир ай ичинде чорудары күзөтүп.

Оон ыңай, ажыл-агыйлар хой киргылданынче ам-даа массалык-биле кирбөө. Кыргылааны кыска хуусаада дары дооскаш, шөв малды чайлагаларже үндүрүп чугула.

Малчыларнын чамдык көжөр оруктары айтаттырмаал, көвүртүлөр септеттинген. Бо бүгүнү база-ла кызыр керек.

Чайлаглаашкында белектег ажылында бар четтестерин чайлакташ, бүгү аргаларын аныктап тургаш, малды өстүг черлерге чедирин, малдын семиртигезин организацияг чорудуп, малчыларга сизен белектелиниң план-хүдээлгелерин берип, оон боттардырып ажыл-агыйларын удурутчуларын, парком секретарыларына дааскан.

Х. МӨҢГҮШ.

Шалыпчы ай чорун тюр

ТЕМП ООЖУМ

Доозукчу чылдың июнь айларын куруттуулга аңдарылгазын чорударынын база шөлдерге органиктиг чөмишчилге төгериниң талазы-биле шалыпчы кылдыр чарлаан. Шалыпчы айларда республикага 118.549 гектар черни чайын куруттур андарар ужурулуг. А херек кырында андарганы июнь 16-да 37.327 гектар болган.

Районнар куруттуулга аңдарылгазын планын күүседип турарын июнь 16-да мөдө-биле көргүзүргө, мында:

Районнар	Күүсеткен хуузу
Бин-Хем	66,5
Улуг-Хем	53,2
Кызыл	42,0
Каз-Хем	34,8
Танды	25,6
Барыш-Хемчик	22,3
Чөөн-Хемчик	10,0
Тес-Хем	6,3
Бай-Тайга	—
Тожу	—
Өвүр	—
Эрзин	—
Республикада нитилел	33,0

Эртен чылдын ол үенинде турганы 48,7. Нитилел-биле алдыра, куруттуулга аңдарылгазынын темпни куду болуп турар. Бо чылын куруттур андарган чер эртен чылдын ол үенинде 18.249 гектар эвээч-тир.

Келер чылын чаагай дүжүттү алары-биле хөрүкүнү баш удуз белектеп, бок үнүштерин узууларынын чугула хемчөө болур чайын куруттуулга аңдарылгазынче Бай-Тайга, Өвүр, Эрзин болгаш Тожу районнарын ам-даа эгелеп кирбөөнү ында көдө ажыл-агыйнын бүүдүрүлгө эргелдери.

Ам бо ажыкче бүгү күшү салбас болза, узавас мал чөмиш болоткел, а оон-биле улаштыр тараа алаан алдышкы эгелээр, ыңчанган куруттуулга аңдарылгазынын планы үстүр алаар. Районнарын, ажыл-агыйларын удурутчулары моон чогуур түнелер кызып, чайгы агро-техниктиг хемчеглерге ыңчангейин саады ужурулуг.

Чаа дүжүт тараазы

ОДЕССА. (СЭТА-ның көрр. П. Новицкая). Белгород-Днестринск тараа прокуратуларынын номбиндагы Приднестровский тараажылары июнь 9-та баштайгы муң тонна тарааны чедиргенер.

Ында тарааны хүлээп алары бичи-даа садалга чен, шалыпчы болуп турар. Складтарын ык белектээн, туром сеп болгаш көмүк чоруп механизаттыганын үш точолар ажылдап турар. Оларнын алдыш хей чүктүг машиналарын дүжүрениге, ийзин—автопоедлерин хүлээп аларына таарыштырган. Оон-он дүжүрүчүлөр, чүдүрүчүлөр, яны-бүрү механизатор болгаш агрегаттар аныктап эгелээн. Ол комбинат хонукта беш муң тонна тарааны хүлээп алыр.

Чаа дүжүттү тараанын областьта тараа хүлээп алыр 30 ажык черлеринче сөөртүп эгелээн.

Шөлдерже үнүпкен

НИШИНОВ. (СЭТА-ның көрр. И. Орлов). Республиканың Кызыл Крег нитилелиниң муң-муң хой-нитилениң саниитар инспекторлары болгаш активчилери ийин ою тоста хову тураларыныче, садтар болгаш ыногалар шөлдеринче үнүпкелер. Олар санитария-гигиена норма-чидектерин калчар сагып турарынын массалык хынаалазынга киржип.

Балкышылдык ол хынаакчыларын хову кухналарын, көдө кафедрин, магазинерин болгаш сүт-баран фермаларын хынаар, ажылчы чоннарын массалык дымташылга черлеринге, рыноктарга, автовокзалдарга барып, арыг-шевер байдалын көрөөр.

Активчилериниң ол массалык хоюду—көдө черлерин санитарияг культураның бедидерин дөң көрүлө-көвүртүп бир негелден болур. Ындыг көрүлгелер Молдавияда чайыл апарган.

4 аштыкы информациялар

БЫЖЫГ НАЙЫРАЛ, СЫРЫЙ ХАРЫЛЗАА

аразыга харылаааларын улум хөгжүдериңиң кол-кол айтырыгларын чугаалашкан. Чугаа болза, келер беш чылга бистип улус ажыл-агый планнарыстын холбаанын дугайында бол турган. Келер беш чыл үенинде бистип экономикаг болгаш эртем-техниктиг күштөлдүргө дөң каттыжышкынында улум бурдугаар бажым кылдынар алаар. Бистер социалисттик болгаш коммунисттик тургузушкунуң сорулгаларын демини-биле шиттиререп турар болгай бис. Делегейде болушкуннар нарын, чорудууларын бооп турарга-даа, алды-аңгы социал тургузууга куруттуулганын тайбынче кайра-келер дугунаарынын принциптерин хүдөөн чорудуу бистип үениң кол-ла чүктүлү апар чылдарын беселдирип киржикчилери делегей айтырыгларын чугаалашкы тура делегелдерин. Европада болгаш Европада өске-даа черлерде байдалдык чогулгалык бооп турары Совет Эвезилениң, ГДР-ниң, ПУР-ниң болгаш ЧССР-ниң ГФР-биле кэрээлеринде болгаш Барыш Берлин дугайында дөрт тала-

ДЕЛЕГЕЙНИҢ ХЕРЭЭЖЕННЕР ШУУЛГАНЫ

Ол улуг шуулангың күн чурумунда—боттарының чурттарынын экономикаг, политиктиг болгаш социал амчылдалында херээженериниң адурут дөң эртел чоруну аңдарынын, тайбыны быжыгларынга, улустар аразыга найыралдын болгаш казы ажылдажылгазын харылаалаарына доктаамал тургузарыга оларнын ролюн бүгү тала-биле бедидерин айтырылар кирген.

Конференциянын ажитыяларын бүүдүрүлгө ССРЭ-ниң, Украинаның болгаш Белоруссиянын делегацияларынын хөгжүмкери Мексиканың хөй-нитилениң төлөөкчилери-биле найыралдын болгаш культуру солугулазын «Мексика—ССРЭ» институтунуң активчилери-биле ужурашканыр. Аалчыларга чүвө чугаалап тургаш, суралга мексикан чугулачы Ласара Мельдиу: «эр улус-биле деңге Төрээн чурту-

Ажылчы чоннар депутаттарынын чер-чер Советтеринге соңгулдалар түннелдери

1975 чылдың июнь 15-те эвезилешкен бүгү 15 республикаларын ажылчы чоннар депутаттарынын край, область, округ, район, хоорай, калээ болгаш суур Советтеринге соңгулдалар болган. Соңгулдалар политиктиг болгаш күш-ажылчы улуг көдүрүшкүлүңү байдалына эртен. Чер болганга соңгулдаларын угузуп идеялар болгаш организацияг чорудуу көрүлгөн. Бадылашкында соңгулдаларын ийини санының 99 ажык хуузу ийринген.

Россия Федерациязынын чер-чер Советтеринге ийитин-биле 1.109.283 депутат соңгултурган. Оларнын аразында 49,4 хуузу херээженер, 57,5 хуузу партия кежигүнү эвестер, 65,9 хуузу ажылчылар болгаш колхозчулар болган. Эртен чымыштың Советтеринге оларнын 47,3 хуузу депутат бооп турбааныр.

(СЭТА).

ОРГАНИЗАСТЫГ СЕССИЯЛАР

Ажылчы чоннар депутаттарынын чер-чер Советтеринге июнь 15-те болган соңгулдалар сөөлүдө районнар, хоорайлар, суурлар болгаш калээ Советтерин чаа чымыштын организацияг сессияларын бо хүндерде болуп эртин турар.

Ажылчы чоннар депутаттарынын Өвүр район Советтеринин организацияг сессиязы июнь 19-та болуп эртен. Сессияны улуг назлыг депутат А. Ш. Мандан-Хорлуу ажитыган. Сессиянын даргазына СЭКП райкомунун бирги секретари депутат Ч. Х. Ооржакты, сессиянын секретарына Торгалдыга харылаа салбырын ажалдакчы депутат Р. С. Чажин-оолду сонган. Дараазында маңгай комиссиязы сонган.

Район Советинин мандат комиссиязынын даргазы Т. Н. Мөңгүш илетке кылгаш, амыг чымыша район Советинге соңгуткан бүгү депутаттар чер-чер Советтеринге соңгулдала дугайында Дүрүмге бүрүн дүжүттү соңгултууларын оларнын депутаттарга соңгуткан дугайында тур ишканаларын, округ комиссияларынын протоколлары бажыкч турарын айттыган. Сессия мандат комиссиязынын илеткелни чүдүлдү деп болды.

Сессия оон ыңай организацияг айтырыгын болгаш эртен чылдаа депутаттарга чагыларын күүсөлдөй болгаш тмгы чылдаада соңгулчуларын чагыларын чугаалажы көргөн.

Организацияг айтырыгны чугаалашкып, ажылчы чоннар депутаттарынын Өвүр район Советинин куусекчи комителдин даргазы депутат А. Б. Семеев-оолу, райкомунун даргазы депутат Ч. К. Шулуу-Маалдыр, райкомунун даргазынын оралакчысы болгаш райкомунун кезиктирилген депутат К. Б. Сарылаары, райкомунун кежигүнү болгаш райкомунун даргазы болгаш район Советинин 9 доктаамал комиссияларынын составын соңгап, райкомунун чылдаа 4 комиссияларынын составын, килдистер эргелекчилерин бадылаан.

Дараазында айтырыгны чугаалашкып, район Советинге эртен чымыша соңгулчулар чагыларын күүсөлдөй болгаш амыг чымыша соңгулчуларын чагыларын дугайында райкомунун даргазы эш А. Б. Семеев-оолду илеткелни дынашаан. Бо айтырыг талазы-биле 6 депутат санал берген. Ук айтырыгга хамдарыштыр тускай шиттирени сессия хүлээп алган.

Район Советинин доктаамал комиссиялары сессия өвезилде ажылдап, бирги организацияг хурдаларын эрттирип, ажыл-планынын баштаган.

Европа күрүлгелериниң аразында кады ажылдажылганы моон-даа солгар боттук хөгжүдериңе чаа-чаа аргаларын тургузар ийик. Ындыг аргалар бүүрү уластарга ажыктык боюзу ужурулуг дээрин Москвага ужуражышкынын үенинде чагык үн-биле делегелээн. Ол чөвүлө хуралдын түннел кезин бо чылдың июль айда белек деңгээлде Хельсинкиге эртинер дээш чугула үндүрүлгөн шүвүтүнү кылган. Ол чорук Тен Европада чепсектиг күштерин болгаш боо-чепсекти деңгее кыздар дугайында Венада бооп турар чугаалажышкыларнын чедиринин болурунча база иланган болур ийик. деп, «Нобес дойчанда» түннелде бижээ.

пун хосталганы болгаш хамдарышкы чоруну камтап турган, а ам кайгамчыктык коммунисттик нитилелде туруп тургузарыга идеякелгип киржип турар совет херээженерин Мексика магалдан турар. Совет херээженер бүүрү-де чаа болгаш мурнакчы чүдүлгелерин негелдирерин бооп турар болган бүгү черин херээженер оларнын үлгелерин эдерелер» деп чугаалаан.

ЧАА, ЭКИ ХЕВИРНИ ТЫВАР

СЭКП ТК-нын партияга, совет улуска Кыйгырыныга хары кылдыр, мал ажылынын продуктуларын бугурунун бугурунун кээрин көвүдөдир дээш малчыларын Бугу-эвиел социалисттик чарыкына киришпешан. бисти республиканын бугу-ле көдөзө ажил-ишчилери тоску беш чылдын доозукчу чылында боттарынын мурунда улуг сорулгалары салып алган, холун кошкаш кылбайн, улуг күженишкни-биле ажылдап турарлар. Ылангы саанчыларнын мурунда салдынан сорулгалар улуг. Ону даразында саннардан көрүп болур. 1975 чылда республиканын колхозтары

болган совхозтары 34 муң тонна сүтү бугурун, оон 26,5 муң тонназын күрүнеге садары. төрүүр 100 инекке онааштыр 82 бызааны алыры, инек бүрүзүндө 1750 кг сүтү саары социалисттик хүдээлге айттыган. Ону боттандыры чик эвес. Ынчалажок ол черле боттанып болур. Ол чүдө күженишкниги ажылдаарында, бар болдунар аргаларны чөп ажыглаарында, чаа курлавырларны дилеп тыварында, а кол-ла чүвө—мурнакчы дуржулганы непередиринде хамааржыр. Бо талазы-биле саанчы эш Т. И. Матинага сөстөн берээл.

Мен «Кызыл тараачын» совхозтун Туран фермазында саанчылап ажылдап тур мен. Ол ажылдама дыка үр аларым. Ымангаш бисти фермамыстын ажил-көзүнүн дугайын дончуу-биле чугаалаар болдыр мен. Фермамы мурнакчыларнын саанына кирип турар. Тоску беш чылда 5566 тонна сүтү күрүнеге садар турган, ону 5637 тонна кылдыр бо чылдын майда-ла күүсөдипкен. Ам бисти саанчыларныс огу беш чылдын үчүндө ажылдап турар.

Бедик түнөлдө чедип ап турар. Бир саанчы чылда бир инекке онааштыр 3000 кг ажыг сүтү саап ап турда, өскө саанчы дөңгүл-ле 1000 кг чедирип турар фактылар бар. Моон ужуру чүдөл? Ындыг айтырыг мээң бодалыма бо-ла кирип кээр-дир. Ынчангаш ол дугайын чугаалаар бодадым.

Инектин уксаазы дөмөй хи-резинде-ле ангы-ангы саанчыларнын инектен саап ап турар сүдү эвези-көвөйгү болур-дур. Моон ужуру чүдөл дээрге, мен бодарымга, инектериниң ажылдап турарын аргазында. Чалгаз, ажылдама харым-салга чок ий-чалгыс кижилер бар болбайт аа. Ынчалажок куду көргүзүтүгү бүтү кижилерни чалгаз деп болбос-ла болгай. Бедик көргүзүгү чедип ап турар инектер чаа чүдүлдү туур, мурнакчы дуржулганы амыглап турары билдингир. Чөгүн-на инеки бүрүзү мурнакчыларнын арга-дуржулганын ажыглаар, олар ышкаш ажылдаан турарын чедип алыры биске эргешон чугула болуп турар деп бодаар мен.

ны мурнакчы арга-дуржулга өөредирин бодабайн, азы өскө амылдарың чарыккаш, өлкө кичээниң салбайн турарында. Мурнакчы дуржулга дугайында лекция азы илетке кылган зоотехник көзүбөс-тир.

Чамгыс ажил-агыйнын иштинге безин дуржулга солчуушкуну кылбайн турда, ажил-агыйлар аразында дуржулга солчуру болдунар бөөр бе? Ам эрткен чылдын чамгыс түнөлдөрин ап көрөдир. 1974 чылда бир инекке онааштыр 3000-дан 3874 кг чедип сүтү республикага 17 кижиге саткан болгай. Оларнын иштинде «Көк-Тейде» В. Долганова бир инектен 3874 кг, А. Кусалова — 3562 кг, СЭКП-нин ХХП стелизи аттыг совхозта М. Адым-кыс — 3561 кг сүтү саткан. Ынчаарга 2324 кг-дан 2980 кг

мен. Шаанда мурнакчы дуржулганың шөлөзү турганын сактып тур мен. Нандыг-бир ат-сурагыл малчыга, азы бедик көргүзүлүг фермага улус барып, өң арга-дуржулганын өөринип ап турду. Ам ол шуут утундуарган-дыр. Мурнакчы дуржулганы непередириниң чаа хевирлери бар апарган. Чимээ, инекти машина-биле саарыным, хойну машина-биле кыргырынын конкурстарын эр-тирип турар. Ол эни-дир харын. Ол — мурнакчы дуржулганы, эртеминки чедиккиннерин пропагандаларының бир хевир. Ынчалажок оон хай чүвө билип алдымас. Чугуна бир инектен 3874 кг, А. Кусалова — 3562 кг, СЭКП-нин ХХП стелизи аттыг совхозта М. Адым-кыс — 3561 кг сүтү саткан. Ынчаарга 2324 кг-дан 2980 кг

лика азы район шөлөзү дөң хевирлиг органдан чүгө тургузуп болбозул? Мен бодарымга черле болдунар хире-дир. Уш-мунчу саанчыларнын район илуун тургусан диккин. Ол чөвүлелиг болур ужурулуг. Ону эң-не дуржулгалыг, мергендилдик зоотехникни кижиге удурут болза чөгүр. Чөвүлел болдуңуң ныйып чорудар ажылын баш уаур планнап алыр апаар. Наман, кая, кым деп мурнакчы саанчы болуңуң арга-дуржулганын дамчыдып базарин уй чөвүлел планга тодаргай айтып алгай. Саанчы дуржулгалыг дамчылары-биле кайы-бир фермаже чорурда, оон-биле калы зоотехник мала-ла калы чорур херек. Бир өвөс шак ынчар организаастар болза, мурнакчы дуржулганы непередирин амыт турар ала-чайгаар-лашкындан ушунуар болгаш баулу-ла дээштиг, үрө-түл-пелелиг болур ийки.

Уш мунга чедир сүт саап турар саанчы бүрүзү ол район калуунун кектигун болган турар. Артка саанчыларнын көргүзүүнү үш муң кг чедир-түң, баа-ла клубтун кектигунүне кирип алыр сорулгалы саары.

Мурнакчы дуржулга непередиринин илдыг органын район бүрүзүне тургузуп болур. Чер-чүрттүн байдалында, инектин уксаазында хамаарыштыр 2500-чүдөрин азы 2000-чүдөрин калуу-ла деп алап болгай-а. А кол-ла чүвө — районга өн-не бедик көргүзүлүг саанчынын дөңдөинге чедер дээш, оон мурнакчы дуржулганын непередирин, пропагандалары.

Мурнакчы дуржулганын непередир талазы-биле тускай кылды республиканын Көдөзө ажил-агый министрствозунда тургузтуган деп дынаан мен. Бо үстүңе айттыргы ол килдистин ажылдакчылары өөринип көөр бөөр деп иледеги.

Т. МАТИНА.
«Кызыл тараачын» совхозтун саанчысы, Бик-Хем район Советинин депутаты.

БИСТИҢ ФЕРМАВЫС ТОСКУ БЕШ ЧЫЛДА КҮРҮНЕГЕ СҮТ САДАРЫНЫҢ ПЛАНЫ МАЙДА-ЛА КҮҮСӨДИПКЕН, АМ ОНГУ БЕШ ЧЫЛДЫҢ ҮЛҮҮНДЕ АЖЫЛДАП ТУРАР

Бир инектен 1750 кг сүт... Бо дээрге ортумак көргүзүлдүр. Оон-даа эвезон сүтү саап ап турар саанчылар республикага бар болгай. Аан дөң-не саанчы бир инектен чылда 1750 кг сүтү саарын чедип алыр болуусса, чүс-чүс тонна сүт немей алдынар апаар. Бисте саанчыларнын хай нурулу мурнакчы дуржулганын амыглабайн, эргэ-бү-биле, азы өскөз чугаалаарга, «боду-нуу»-биле амыглап турар. Өскө ажил-агыйларда мурнакчы саанчыларнын канчаар ажылдап турарын билбес, а дына-наа-даа бедик көргүзүлгени канчап чедип ап турарын билбес-тир. Чүгө дээрге ажил-агыйларнын удуруткучлары, ылангы зоотехниктер мурнакчыларнын дуржулгалыг непередиринге кошкаш кичээлге салып, харым-лаа ону херекке албайн турар аан бар. Чимээ дээр ырак барган-даа херээ чок, ону бистиң совхозтоң безин көрүп болур. Совхозтун Туран фермазы мурнакчы болуп, ында саанчылар республикага безин рекерату тургузуп турар. А Билегил фермамын бид инектен саап ап турар сүдү шөлүг эвес. Ынчаарга Билегилдин саанчылары бистинге келбейн турар. Олар «боттарыны»-биле бора-лашып турар. Чүгө ындыгыл? Совхозтун зоотехниктери олар-чедир сүтү бир инекке онааштыр саткан саанчылар республикага 34 кижиге болуп турар. Илдыг саанчылар СЭКП-нин 50 чылы аттыг, «Россия», «Революциянын чалымы», «Саян», «Чыра-Бажы», Тока аттыг совхозтарда. Көдөзө ажил-агыйнын дуржулга станциясында болгаш өскө-даа черлер-де бар. Эрткен чылдын 13 ферма бир инектен нитинде азы-биле 2038—2798 кг чедип сүтү саап алган. Моон ап көргө, дуржулганын өөринип, амыглап болур мурнакчы саанчылар-даа, фермалар-даа республикага эвезон өвөс-тир. Ындыг түрүбүзе бир инекке онааштыр ортумак саада республикада нитинде амы-лаа куду — 1669 кг болуп турар.

Мээң баап турарым болза, нити саалданы кедүреринге бир чугула чүвө — мурнакчы дуржулганын непередирин. Бо ажил чепсез дээр-дин үстүңе чугаалаан болгай

Ажил-агыйлар, фермалар чарык, уду-дедир хынажып, ажыгыт чаа чүдүлдү солчу турары баа-ла эки-дир. Ынчалажок бо чорук-даа мурнакчы дуржулганын непередиринге дээштиг хевир болбайн турар деп бодаар мен. Чимээ, Туран фермазы Көдөзө-Тей фермазы-биле чарык саткан. Көк-Тейдеги бири квалды түнөлдө бистинге аалдып чорудар. Фермамысты көргүзүп, ажылымы арга-дуржулганын чугаалап бердиңиз. Ынчалажок аалдыр далай бүү-лаа чораян болганда, бистинден хай түпү билип алыр бөөр. А бистер көк-Тейдегилер ам-даа барбаан бис.

РЕДАКЦИЯДАН: МУРНАКЧЫ ДУРЖУЛГАНЫ НЕПЕРЕДИРИН ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ЧУГУЛА АЙТЫРГЫНЫ ТАМАРА ИВАНОВНА МАТИНА БОДУМУҢ ЧҮҮЛҮНДӨ КӨРДҮМ. ЫНЧАНГАШ «ШЫ» СӨЛҮН ОЛ АЙТЫРГЫНЫ БОДУМУҢ АРЫННАРЫНГА ЧУГААЛАЙЫП КӨРӨНЧӨ НОМУЧУНАРЫН ЧАЛААР ДИ ШИТТИРЛЭДИМ. СИЛЕРНИҢ АЖЫЛ-АГЫЙЫНДА, ФЕРМАДАРДА, БРИГАДАДАРДА МУРНАКЧЫ ДУРЖУЛГАНЫ НЕПЕРЕДИРИН ТУРАРЫ КАНЧЫ-ГЫЛ, СИЛЕРДЕ БО ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ӨСКӨ АЖЫЛ-АГЫЙЛАР АЖЫЛДАП БОЛУР ЧҮҮ БАРЫП, МУРНАКЧЫ ДУРЖУЛГАНЫ НЕПЕРЕДИРИНГЕ КАНДЫГ ХЕВИР ЭН-НЕ ДЭЭШТИГ ДИП БОДААР СИЛЕР, ОЛ ДУГАЙЫН РЕДАКЦИЯЖЕ БИЖИП ЧОРУДАРЫҢАРНЫ СААНЧЫЛАРДАН, КАДАРЧЫЛАРДАН, ӨСКӨ-ДА МАЛЧЫНАРДАН, МАЛ АЖЫЛЫНЫҢ ТУСКАЙ ЭРТЕМИНГЕРИДИН ДИЛЕДИМ.

АННА ТАРОТЬКО КҮҮСӨДИПКЕН
МИНСК. Июнь 17-нин эртеңги саалданы Минск областын Клеп районунун «Кызыл сарык» колхозунун эң азы саанчысы Анна Юлиановна Таротько утунуар арга чок болган. Инек бүрүзүндө 3100 килограмм сүтү саап алган, ол чартык чылдын социалисттик хүдээлгенин күүсөдипкен. Республиканын бүтү саанчыларынга машиналыг саалда мастерлеринин кыйгырымын соонда Белорусияда хай сүт саалдазы дээш илчээлшиң оза калбарган. Ам Белорусияда чүс-чүс саанчылар 100

инеккөр болу берген черже экскурсияларын болгаш чамгыс хунун чалыг селгүстээшкенин организаастаан турар.
УЛУГЛАРГА-ДАА, УРУГЛАРГА-ДАА
НОВГОРОД. Аргалар аразынын аажок чараш хөдүгүн кылды аяң черде турар «Островск» дээр чаа турбааза аян-чоруктарга болгаш экскурсияларга соунурактарнын баштайгы болуп июнь 17-де ху-дээп алган. Ову ажил-толдуу ала-илериниң дымтанырында тускайлап туткан. Оларга — деме станцияны бараан болур. Кончанский-Суворовский сур-нуу А. В. Суворова музей де-

БИСТИҢ ЧҮРТҮВУСТУҢ ЧЕР БОЛГАНЫНДАН

КУРОРТЧУЛАРНЫҢ ЧЕМ СТОЛУНЧЕ
ОЧАМЧИРЕ. (Грузия ССР). (СЭТА-ның көрр. Р. Ахлате-лов). Республикада эң уулар-ларын бирээз бооп ажылаа-ла чаа кирген Очамчира куш фабрикамы Грузиянын Кара далай эрки дургаар калдык-шыга черлеринче бодунун баштайгы продукциязын — бройлерлерин июнь 17-де чүдү-рүп чорутулаан. Бугурулге черинин чылда үндүрө про-дукциязы бир миллион кире куш оодары болган 42 мил-лион чоруга болур.

Рязань областын Клепиковск районунда «Совка» деп объект он муң гектар шөлүг чери ээлеп турар. Ам ында «Мешерский» совхозтун тулааланган черлеринде Тума КМК-зынын мелниотаторлар отряды дренажарын салып, магистраль бугааларын үндүрүп ажылдап турар. Бригаданы дуржулгалыг мелниотатор А. Игнатов удурткан. Клепиковскинин

мелниотаторлары участоку ажылаага чейин ор-тузунда кирер деп хүдээнгениер. Анаа хай чылдыг сигенин тарыар.
ЧУРУКТА: дренаж салымчыларнын ажылдап турары.
(СЭТА-ның фотохрониказы).

Садыг порттары- ССРЭ-нин далай эжикитери

Тоску беш чылдын иш-тинде Кара далайда Ильичевскинин садыг портуунун ажылын эде кылдырып боттандырган. Мында күш-ажылдын бугу-дүрүчүлүүн бедиккенин болгаш дүжүрүлге ажылын дүргөдөткенин түнөлдө корабльдерин турар үези база ол ышкаш судноларын аргы-лап-аштарынга порттун чарыгдалдары кызырыган.

Кара далайда, Прибалтикада болгаш Браккы Чөвү Чүкте совет далай порттарынын ажылын ба-за сайыраңгайжылдып ту-рар. Далайлап сөөртүлгенин кемчээлини үргүлчү өзүп турары-биле ол бир дугаарында холбашкан.

ЧУРУКТА: Ильичевскинин далай садыг пор-туна.

С. СОЛОВЬЕВТУҢ ФО-ТОСУ.

Чаа дүжүткө уткуштур

ТРАНСПОРТ АЖЫГЛАЛЫН ЫЛАП САНААР

Электрон-санаала машиналары автотранспортчуларга база дузалаан. Бүгү-ле министрстволарнын болгаш ведомстволарнын дүжүт ажаап алышкыныга тускай бээр чүкү автомобильдеринин ажылын анализ-тээрин оларнын дузасы-биле дооскан.

Машиналарын чорудуп бээрин эжикидер, оларга чарыгдалдарын кызырар арганы транспорт чепсестеринге херектеди илап тодарларыннын ияк саналгалары, машин-ларнын маршруттарын чөп тургузары бээр. Ындыг саналгаларын ажаап алышкыны техниканын барын, оң бугуручүлүүн, планын дүжүтү барымдаалап, чөгүн-на кол чүдүлге—хову ажылардынны мас-салыг үезинде бугу министрстволарнын бол-гаш ведомстволарнын автотранспорттун ажылынын дугайында статистиктеги өткөтү анализтеринге үндөйлөп тургузар ужуру-луу чыгар-ла билдингир. Ону кылдырда ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин чаин-да Төп статистика эргелиги биске дузалаан. Статистикте ындыг тускай өткөтү бо чы-лын бир-ле дугаарында чорудар. Дүжүт ажаап алышкыныны хаяра туттуганын транспорт, а ол ышкаш колхозтарын бол-гаш совхозтарын боттарынын транспорту канчаар ажылдагычылдып турарын ам ол конук сайында билип эл турар апаар бис.

ДАЙЫНЧЫ СОРУЛГА

Бо чылгы сезонда хереклекчилер кооперациянын шиттирлесе чогууру кандыг сорулгалар туруп турары? Центро-совхозтун үнүш ажылынын продуктуларын салып алырынын, сайырады ажылдап кы-лырнын болгаш сайгарынын талазы-биле «Главокоопсоюз» деп Кол эргелелин начальниги М. В. Аганин СЭТА-ның корреспондентинин дилезин бугуаар ол ай-тырыга харым берген.

Хереклекчилер кооперациянын белеткек организацияларнын колхозтар болгаш совхозтар-биле экономиктиг зарылзалары сөөлүг чылдарда дыма быжыккан. Ынчалажок керээниг хүдээлелерин үрээр чорук-ам-даа бар. Чимээ, чамдык ажил-агыйлар ногаалар сааларнын хуусаларын үрешпаан, куду шынарнын илдыг продук-цияны берип турар. Белеткекчилерде база четтестер хөй. Чамдык пункттар автома-шиналарын аяга тургуза бээр таварылга-лар бар. Ындыг фактыларын бо чылды чер-ле болдуруп болбос. Огороддарын болгаш сааларын чимистерин өй-шанда салып алып болгаш чүртүгү хоорайларына база улетүрүп тонтеринге чидирг чокка чорудар дээш бугу-ле эргежок чугула хемчелерин кооператорлар алап агаар.

Чарыштыг райполарда

БЕШАЙЛАРТҮҢНЕЛИ

Өвүр райпозунун коллективи 9-ку беш чылдын доозукчу чылын чедиккинниг доозар талазы-биле СЭКП Төп Комите-динин партияга, бүтү совет улуска Кыйгырыныга сорук кир-ген ажылдап турар.

Рубльдин бараанын саапар деп бедиктеп хүдөөлгени алган, ову херек чырынга боттандыра дээш күженишкенин ажылдап турар. Коллектив хүдөөлгенин күүсөдип шылаар дээринге өзүрөдөгү.

Хөй уругларлыг иелерни „Иениң алдары“ орден-биле болгаш „Иениң медалы“ медаль-биле шаңнаар дугайында

Тыва АССР-инң Дээди Советиниң Президиумунун

Ч а р л ы

- ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун өмүзүндө шаңнаар болза:
- БАЙ-ТАНГА РАВОН**
Тос уругу болган болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕНИНГ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
Дандар Салчаканова Намзай — Бай-Талды уруглар саздык уруглар ажаакчызы; Белек Иргитовна Сава — Кызыл-Дага уруглар саздык ажаакчызы; Анчымаа Толошевна Херте — «Тээл» совхозтуң ажаакчызы.
- Бай-Кок Дардасовна Херте — «Мурнак» колхозтуң колхозчузу.
Сес уругу болган болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕНИНГ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
Долма Хертековна Бадый — «Бай-Тал» совхозтуң ажаакчызы; Анчымаа Хомушова Бедова — Тээл суурда өг-бүлө ээзи; Докпай Борасовна Күжүт — «Кара-Хал» колхозтуң колхозчузу; Орус Иргитовна Очур — Тээл суурда өг-бүлө ээзи; Булада Салчаканова Херте — Тээл суурда өг-бүлө ээзи; Диртык Салчаканова Херте — «Бай-Тал» совхозтуң ажаакчызы.
- Чеди уругу болган болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕНИНГ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
Майын-Тара Салчаканова Дарыма — район эмелтезия санитаркасы; Шык-Саар Хертековна Енда — Тээл суурда өг-бүлө ээзи; Базырмаа Дочасовна Күжүт — «Кара-Хал» колхозтуң колхозчузу; Ульяна Магадеевна Монгуш — Тээлдин уруглар ялзынын повары; Татьяна Людилоновна Ногай — «Тээл» совхозтуң ажаакчызы; Майын-Тара Боолдукановна Херте — Тээл суурда өг-бүлө ээзи; Хамаат Хертековна Хомуш — «Бай-Тал» совхозтуң ажаакчызы.
- Ады уругу болган болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИНГ АЛДАРЫ» МЕДАЛДЫН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
Чамырк Лары-Хөвөвна Би-оол — Бай-Тал суурда өг-бүлө ээзи; Базра Ташы-ооловна Мур — Сутгармак система эргелелинин кассири; Ойкемаа Салчаканова Севэн — «Бай-Тал» совхозтуң ажаакчызы; Кылаажик Байыр-ооловна Тору — Тээлдин сес чыл школазынын башкысы; Анчымаа Чылборона Херте — «Кара-Хал» колхозтуң колхозчузу; Кара Адыбаевна Херте — «Тээл» совхозтуң ажаакчызы.
- Алаш Кюжогетовна Халчүк — Бай-Тал суурда өг-бүлө ээзи; Шык-Саар Комбуевна Чүлдүм — Кызыл-Дага харылаа бөлүмүнүн начальниги.
- Беш уругу болган болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИНГ АЛДАРЫ» МЕДАЛДЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
Хуралбай Салчаканова Алым — Тээл совхозтуң ажаакчызы; Алай Хертековна Аранат — Тээл совхозтуң ажаакчызы; Зоя Хертековна Бегзи — Кара-Халда харылаа бөлүмүнүн почтальону; Елизавета Салчаканова Дондук — «Тээл» совхозтуң ажаакчызы.
- Уйук Санжаровна Нурсат — Тээл суурда өг-бүлө ээзи; Кара-Кис Муңкулова Сарыг-Дондук — Шык суурда өг-бүлө ээзи; Татьяна Иргитовна Семисоол — Тээл суурда өг-бүлө ээзи; Караш Салчаканова Содуна — Бай-Тал суурда өг-бүлө ээзи; Серенмаа Айжыевна Эртеме — Тээл сес чыл школазынын ажаакчызы.
- БАРЫН-ХЕМЧИК РАВОН**
Тес уругу болган болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕНИНГ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
Долма Омуровна Ооржак — «Шекээр» совхозтуң ажаакчызы; Сес уругу болган болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕНИНГ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
Чучук Дакылаановна Куулар — Дон-Терезин суурда өг-бүлө ээзи; Дарык-Док Доржуевна Ооржак — Кызыл-Маалак РСУ-нун штукатур-малары; Ынгый Тавакайевна Хомуш — Аянгаты суурда өг-бүлө ээзи.
- Чеди уругу болган болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕНИНГ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
Аракчаа Чадамбаевна Монгуш — Аянгаты суурда өг-бүлө ээзи; Картошка Санзавна Ооржак — Дон-Терезин суурда өг-бүлө ээзи.
- Ады уругу болган болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИНГ АЛДАРЫ» МЕДАЛДЫН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
Билчиптей Мижит-Доржуевна Күжүт — «Шекээр» суурда өг-бүлө ээзи; Беш уругу болган болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИНГ АЛДАРЫ» МЕДАЛДЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
Ольга Чадамбаевна Дакта — Аксы-Барлык суурда өг-бүлө ээзи; Ады-Кис Толчавна Каю — Барлык суурда өг-бүлө ээзи; Борбак Шүрүшек-ооловна Монгуш — «Шекээр» совхозтуң ажаакчызы; Татьяна Күжүкеевна Монгуш — «Шекээр» совхозтуң ажаакчызы; Тамара Кызыл-ооловна Ондар — Аянгаты школазынын башкысы; Чечекмаа Серен-Ламасаева Саая — Барлык суурда өг-бүлө ээзи; Кысипбай Доржуевна Сат — райондук Культура бажынын ажаакчызы; Көпөк Сарыларовна Хомуш — харылааның Аксы-Барлык салбарынын почтальону.
- ЧӨӨН-ХЕМЧИК РАВОН**
Тес уругу болган болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕНИНГ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
Марый Селен-Сатовна Монгуш — «Искра» колхозтуң колхозчузу; Даруу Санжаровна Ондар — «Сүт-Хал» совхозтуң ажаакчызы; Селди Ламасаева Тулуш — Тее-Хая суурда өг-бүлө ээзи; Сес уругу болган болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕНИНГ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
Татьяна Билды-ооловна Куулар — «Большевик» совхозтуң ажаакчызы.
- Анчымаа Базыраковна Монгуш — «Тыва» совхозтуң ажаакчызы; Долзат Комбуевна Монгуш — Хорум-Дагын көлөзө магазинин ажаакчызы; Өргөй Шынгал-ооловна Монгуш — «Искра» колхозтуң колхозчузу; Серен Суңдукеевна Монгуш — Шени ортумак школазынын ажаакчызы; Чеди уругу болган болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕНИНГ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
Солун-оол Седываевна Монгуш — «Искра» колхозтуң колхозчузу; Чырат Хедикпаевна Монгуш — «Сүт-Хал» совхозтуң ажаакчызы; Алай Настыккайевна Ондар — «Большевик» совхозтуң ажаакчызы; Долмаан Алай-ооловна Ондар — «Алаш-Маалдыр» совхозтуң ажаакчызы; Калач Керткеевна Ооржак — «Алаш-Маалдыр» совхозтуң ажаакчызы; Вера Суван-ооловна Ою — «Искра» колхозтуң колхозчузу; Тамара Сарыг-ооловна Саачак — Кыргынар бажынын санитаркасы; Очур Дамыбаевна Туман — Ийме школазынын ажаакчызы; Ады уругу болган болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИНГ АЛДАРЫ» МЕДАЛДЫН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
Хурек-Кис Ойлуновна Куулар — «Большевик» совхозтуң ажаакчызы; Хандый Чыгаковна Монгуш — «Искра» колхозтуң колхозчузу; Алай Кертк-Карасовна Ондар — Лени аттыг колхозтуң колхозчузу; Сякымаа Дозурашевна Ондар — «Сүт-Хал» совхозтуң ажаакчызы; Каныш-оол Тарабеевна Ооржак — «Сүт-Хал» совхозтуң ажаакчызы; Беш уругу болган болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИНГ АЛДАРЫ» МЕДАЛДЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
Майна Самдановна Дондук — Тее-Хая суурда өг-бүлө ээзи; Чудур Ламасаева Куулар — «Искра» колхозтуң колхозчузу; Болук Серен-Балчорыновна Монгуш — Хорум-Даг сес чыл школазынын ажаакчызы; Наталья Седываевна Монгуш — «Алаш-Маалдыр» совхозтуң ажаакчызы; Долма Сайын-Белековна Ондар — Хер-Тайганың участка эмелтезия повары; Дыт Суңдукеевна Ондар — Хер-Тайга школазында кижизикчи; Маным Хураккановна Ондар — «Искра» колхозтуң колхозчузу; Инна Чамбадайевна Ондар — «Алаш-Маалдыр» совхозтуң ажаакчызы; Анчымаа Байырдовна Ооржак — Шени ортумак школазынын ажаакчызы; Дырмамаа Доспан-Шыраповна Ооржак — «Алаш-Маалдыр» совхозтуң ажаакчызы; Клара Базыровна Ооржак — «Искра» колхозтуң колхозчузу; Шык-Саар Базы-Хөвөвна Ооржак — «Большевик» совхозтуң ажаакчызы; Домыс Кочукунова Ховалды — «Алаш-Маалдыр» совхозтуң ажаакчызы; Чылбак Барышчаевна Ховалды — «Алаш-Маалдыр» совхозтуң ажаакчызы; Алсанара Ооржаканова Эчек-Кулак — Хөндөгей школазынын башкысы. (Уланчымы).

ДЕЛЕГЕЙ БО ХУННЕРДЕ

Улустар аразынын харылзааларын экижидер дээш

Даштыкка хөй-икитиниң болагш политикакы сурагалы аймакчалары Москвакы Бауман округунун согушчуларынн хурамын СЭКП ТК-ниң Чингис секретары Л. И. Брежневтиң чугаазында бүтү делегейге тайбынны болагш аймык чок чорукту быжыгаарыкты угаган саздаларына байыр чедире турар.

БЕРЛИН. Л. И. Брежневтиң чугаазы ССРЭ-ниң тайбынны аймакчалары даштык политикакы чыгыш чорукту болагш аймык чок чорук дээш ГДР-ниң комитетинин чингис секретары профессор С. Дериберг демдегезин. СЭКП ТК-ниң Чингис секретарынын чугаазы Тайбынны совет программасы аймакчаларга чедиринки боттанып турар дээр-ден көргөзгөн.

ГАВАНА. Л. И. Брежневтиң бүтү чугаалаан чүдөрлерин Совет Эвилелин кижизиктиң эң-не чыратыктыг күзелерин камгалаар демисалдык баштакчы боон хөвөр арткамы илден деп, Экваториң Коммунист партиянын ТК-зынн Чингис секретары Петро Саад демдегезин.

Л. И. Брежнев тайбын болагш чыгарыштын дугайында хөй чугаа кылды, а хөвөр кырында тайбынга уур хоралакчы аймак чорукту турар болуктерин сойгалап илереткен.

БРЮССЕЛЬ. Европата аймык чок чорук болагш каам аймакчалар дээш Бельгия ассоциациянын чингис секретары Робер де Геалт Л. И. Брежневтиң чугаазына Европата аймык чок чорукту болагш каам аймакчаларынн хурамынн чыгарыштын дугайында чугаалаажышкылар чугууа боон артык мырнай башкылар деп, Р. де Геалт чугаалаан.

КОПЕНГАГЕН. СЭКП ТК-ның Чингис секретары Л. И.

АМЕРИК ЧЕРДЕ УЖУРАЖЫШКЫН

СИЭТЛ. Июнь 19. (СЭТА-нын тускай корреспондентинин). ССРЭ-ден АКШ-ге Согуш полюс таваргы алдарың чалочу ужуушкунун киржикчилери Совет Эвилелинин Маалдырлар Г. Ф. Байдуковту болагш А. В. Белковту, а оо ишкан В. П. Чкаловтуң огу — И. В. Чкаловту Сизтада хөй-икитин эргем аалчылар кылдыр уткут ааган.

Оо черин парлагалы, радиону болагш төсөлөнгөзө совет аалчыларже уагт кичингейи салып, Совет Эвилелинин Маалдырлар В. П. Чкаловтуң эмилеминин Ванкувер хоорайга (Вашингтон штат) ховуна АНТ-25 деп сазделткэн 38 чыл бурунгар кылган чоготуугу ужуушкунуң дугайында делегерейин биле чугаалаан турар.

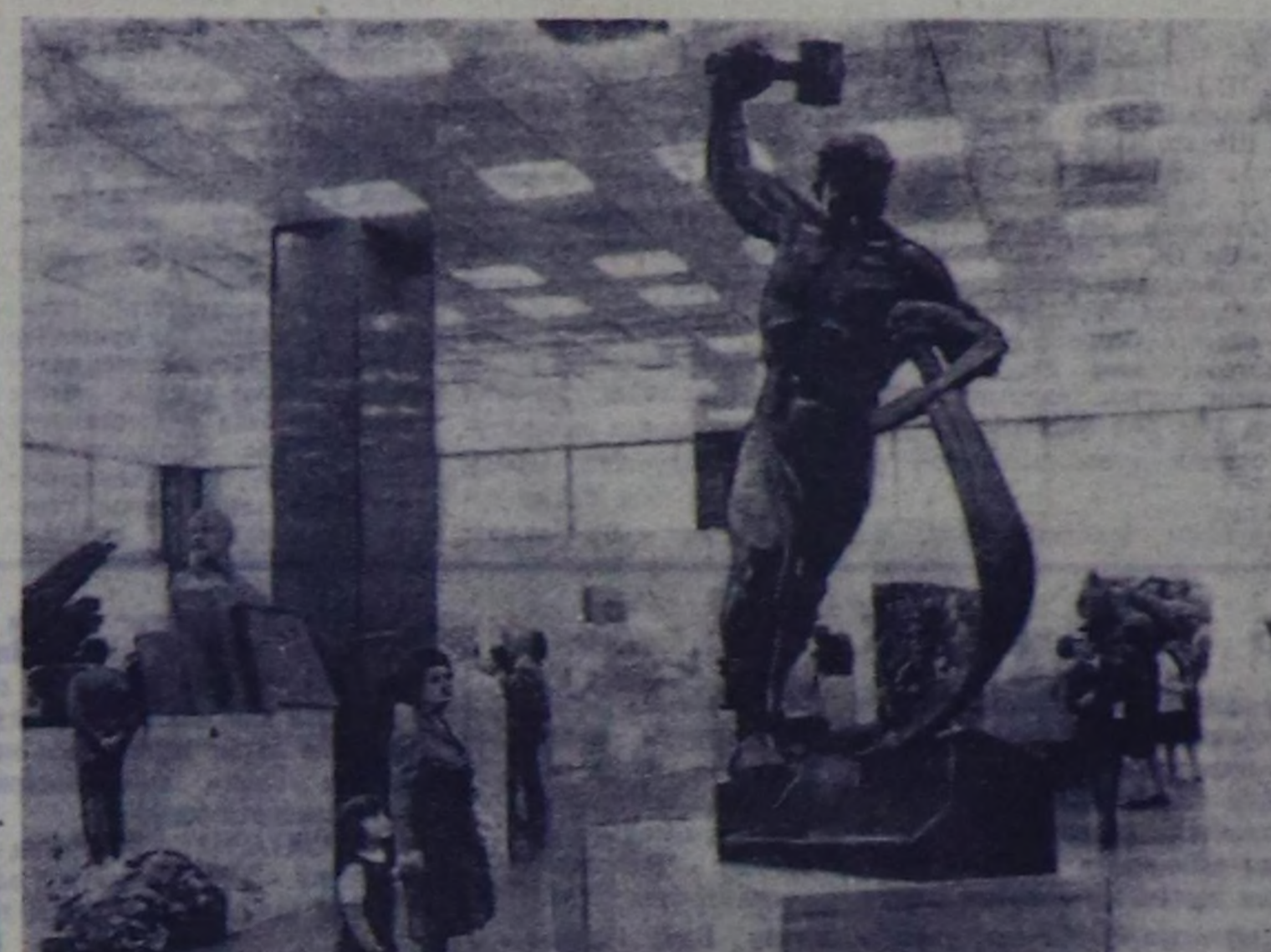
Г. Ф. Байдуков штаттың тураскал медалын тысып тура, Вашингтон штаттың административиянын төлөзи Брюс Честен бис елдерин бүтү делегейин кайгылыкка маалдыр чорунгары магалдык хавмас болагш илерин өңкөзүрүдү аалчылар кылдыр хуваан ап турар бис деп чугаалаан.

Социалист Күш-ажылдык Маалдыр, ССРЭ-ниң алдарың ужуушкуну А. К. Витковскийге баштаккан экипажтын ИЛ-62М-ге Москвадан Сизта чедир черге хонмай тергем эки күтүскөн ужуушкуну Катмышан Штаттарынн барыны эрктелеринге уагт бурунгаралы болдурган.

Вашингтон штаттын көскү төлөзүчүлериң бирээзи Уилд Грин СЭТА-нын корреспондентинге Аэрофлоттун самолетуң чеди келгени Чкаловтуң ажиткан оруу ССРЭ болагш АКШ-ты холбатыштып турар, экономика талалы-биле ажиткы чок орук боон чорутарынн аразында эки харылаалар тургустунуң турда, саздылаажышкыны биле калбар ужураг болганда, оо чонор чугаа деп, оо чугаалаан.

Америк черге совет аалчыларын чымы-биле хуваан аламы американың Чкаловтуң маалдыр ужуушкунуң чүдө утпаан болгаш сактын чорур эвес, харин-ла Совет Эвилели биле Катмышан Штаттарынн аразында харылааларын улам ийди экижидер күштүр турарын көргүскөн.

Июнь 20-де Вашингтон болагш Орегон штаттарынн аймагында уагт эвес Ванкувер деп хоорайга байралаан Бадалага Москвадан Согуш полюс черге хонмай кылган баштагы ужуушкуну алдар болдурган тураскалдан ажиткан болган совет делегация мыда келген.

СОФИЯ. Болгариянын найысылалы Софияда ажиттыган, чылгарганга совет скульптор Е. В. Вучетичинн делегерейин бо чорукта көргүскөн. БТА—СЭТА-нын фотоу.

ПОРТУГАЛИЯНЫН КОМПАРТИЯЗЫНЫН МЕДЕГЛЕЛИ

ЛИССАБОН. (СЭТА). Чуртта байдал дугайында делегерейин Португалиянын Коммунист партиянын Топ Комитетинин политиктик комиссиясы парлап үндүргөн. Амыт үеде консервативтик, реформист болган оппортунист бөлүктөрүнн дегий турары реакция күштеринн уураанын камсыз кып буруда өзүп турар деп, мыда демдегезин.

Хөгжүдүлгөн орун билдигер кылдыр толдарың азырлык эргежок чүдөлөмүнн үеи келген деп, ПКП ТК-нын политкомиссиясы айтыган. Ууус мессаларынн ЧКШ-биле аяккалатуу португал революциянын шамчылгыч күжү боон хөвөр арткап.

«Олар барыны үездик реакцияонерлерин, оппортунист-реформисттерин азы мере революция келерей чөйү үездик экстремисттерин бөлүтүлдө-лөз типтэй турары хавман чокка, чепсектик күштеринн шамчылгычынн илтиге чаруулажышкыны болдур дээр бээр чүдө-лө ордалажышкыларын ойтур шаарыны ПКП кыйгырган.

Революстуң чорудуулангыч хөгжүдүлгөн оюм чугула Фактор болза ажиткы чонларынн болган ууус мессаларынн хөдөлгөнүнн чыгыс элти болаар.

Хосталганың болгаш демократиянын национал хавман-рыштык чорутуу болгаш эр-жүдүлгөн өңүрү болгаш ажиткы чонларынн болган ууус мессаларынн хөдөлгөнүнн чыгыс элти болаар.

Бир эвес ийи-чыгыс партиянын революстуң чорудуулангыч ителелерин хандырбай турар болза, чүвөш шүгүмчүлдөй көр чорук бүтү-лө политиктик партияларга хавмаржин төртүрүлүк өл эвес болур деп, ПКП демдегезин.

«Революстуң чорудуула-биле калы чоруп орд партияларынн революстуң чорудуулангыч хөгжүдүлгөн үдүр келгени турар партияларынн аразына ылаалам тургузары эргежок чугула» деп, делегерейин чугаалаан.

«Португалияга демократиянын болгаш социализминн тургузушкуну ПКП-ниң хавмар-гелч чокка, а оо ишкан ПКП-ге уура-ла болду» дээш, Португалиянын Компартиясы оңзалап демдегезин.

Марттын 11-де контрреволюстуң эргелеткен ордалажышкынынн мурунда болган эң илтиге тургузуу хурагал сонгудууларынн социал чавак коалицияларынн кирип турар чамак партияларынн чорудуу турар туржу оо коалиция херек кырында айттырып алырың болду» дээш, ПКП ТК-нын политкомиссиясы болза катан сазгандыган.

Бир эвес оо тургустарынн дарий этпес болза, социализмге орукка улам-ча чыгыш чок политиканы чорунгарын магалдылар чыккыч чаз үндөлгө тургузары эргежок чугула болур.

ВЕНАДА

ВЕНА. (СЭТА). Топ Европата чепсектик күштеринн болгаш чепселенишкенирин дегей кызыр дугайында чугаалаажышкыларынн киржикчилеринн алачегин планлар кыралм болган. Хурагал Болгария Ууус Республиканын делегациянын башчыны Тодор Дичев санал берген.

Чугаалаажышкыларга социалист куртарынн тургужу таймырамынн Т. Дичев кызыршынынн программасына Барын чүк кургилеринн делегацияларынн илтиге турары чүдө киргег чертеринн кызырлар кыраг эвес, харин шери-агар күштеринн болган яролук чепсек-биле чепселетингени келерейин, оо чепсектеринн чедиреринн чепсектеринн кызырлар-биле калы киреринн эргежок чугулазын болза катан демдегезинн планлар хурагалын төңгөнүнн союзда парлагалык төлөзүчүлериңе даянган.

«Топ Европата яролук чепсектик кызырлар талаларын аймык чок чорунга когарал чедиреринн принципине дүгжүр, оо районга быжыг турару бойдалды быжыглар болган Европанын болгаш делегейде дүңкүрүлүк чорукту чыгарышкынынн улам ийди хөгжүдүргө артык бээр деп социалист кургилеринн санан турарын болгар делегациянын башчыны оңзалап демдегезин.

АКШ—ЧЕПСЕКТИН ЭН ХӨЙСАДЫГЛАКЧЫЗЫ

ВАШИНГОН. (СЭТА). Катмышан Штаттар улам-ча өзүп турар хөвөрлерге даштык кургилерге чепсектик болган шери-агар техникалык сазды турар, ол чорук делегерейин аймы-бу-ру районнарында дүңкүрүлүк чорукту чыгарышкынынн турар. Ону даштык кургилерге хурагал чорунгарынн талалы-биле хөйдуру айтырларынн сенатта белекел комиссиянын илтиге чегей берген чугаалаажышкыны оо киржикчилери дүңкүрүлгөн-биле демдегезинер.

Комиссиянын дарганы Г. Аэфри чүдө эртек сазды чыгында АКШ делегерейин оо чурттарынн чепсектик 8,2 млрд. долларга сазган деп демдегезин.

Катмышан Штаттарынн делегерейин чепсектик эң уагт саздырлачкы деп алаш, сенатор Э. Кенеди ийди политик шынгыч уруктары болур, чүдө дээр оо улустар аразынн дүңкүрүлүк чорунуң чыгарышкынынн чедирер деп сазгандыган.

БУГУ ДИПТЕРДЕН

дөрбөчүн километр, чону — 400 муң киж.

ВАШИНГОН. «Хөвөр-жеринн национал политиктик хурамы дээр америк организация АКШ-га хөвөр-жеринн ийди көрүп турарынн дугайында илтикели белегезин. Америк сенаторларынн канделеринн аяккалатуу турар хөвөр-жеринн чуртун хөйду-дүрүм органына аймак деп турарларын бени ажил төлөп-ол-ла ишкан ажилда турар эр кижилерин ажил төлөп-ол-ла ишкан ажилда ап турар.

ЛИМА. Перунун найымы-далында ажиттыган совет почнар делегерейин ууус со-нуургал-биле чон көрүп турар. Мыда 500 кире совет авторларынн ажилдарын дегезин, олар негиз болган өскө-даа дылдарынн кырында номнар боон турар.

СИНГАПОР. Аш-тем баарынынн ортынч ам база аартаанынн дугайын мыда чарадан. Элт, кун эки, былык прудуктары, ногаалар ортоо 5—10 ууу аартаа.

ДЕЛИ. Чурттуң 14 ууу балкыны национализмга дугайында Индиянын чаварын алган хөвөр болуп шыктыган. Мыда албан булгар парлаан мезелеринн булгар алырга, өскөү 4—5 чыл дургуула балкылар 186 миз-

ХӨВӨН ШӨЛДЕРИНГЕ СУГ

Азербайджанда база бир улуг суг шыгжамыры туруп келген. Ол болза Тер-Тер хемде чартык километр плотина тургустунганы-биле тывылган.

Ол кылымал хөлдүн ады аразында онгарын алды чартык миллион кубометр суг дола берген. Оортан хөй километр узун каналдарын дамчытыр суг республиканын кандаачал районнарынн хөвөн өстүрер шөлдериңге агып кирер.

Бо чорукта — Тер-Тер хемин суг шыгжамыры-биле каттыштырып турар бөдү чартык километр суг дамчыдылазды-дыр.

ПМА.

